

„Slovanský Přehled“ prinaša v svoji 10. letošnji številki kratek pregled naše literature v letu 1905. izpod peresa dr. Fr. Vidica, dalje sliko našega prerano umrlega dr. Gregorija Křeka.

„La Revue Slave“. Paris. Rédaction et administration: 50, Rue Molitor, (XVI), Prix: 2 fr. 50. Dosedaj ležita pred nami dva obsežna zvezka te francoske revije, katere namen je, seznanjati Francoze s kulturnimi in političnimi razmerami vseh slovanskih narodov, pa tudi te zblíževati med sabo. Opozarjamo osobito na članek „Un poète de la renaissance slovène“, v katerem govori g. Zvezdanič o našem Prešernu ter o našem slovstvu sploh. Članek se bo še nadaljeval. Naj bi to hvalevredno podjetje tudi Slovenci primerno podpirali!

Splošni pregled

Slavnostno odkritje Vegovega spomenika v Moravčah. V nedeljo, dne 16. septembra so v Moravčah na slovesen način odkrili spomenik velikega slovenskega učenjaka Jurja barona Vege. Slovenski govor je imel profesor gosp. Makso Pirnat, a govorila sta tudi artilerijski podpolkovnik gosp. Ruprecht ter umirovljeni polkovnik pl. Lukanc. Spomenik, doprni kip, je lepo, dostojno delo našega domačega kiparja Ivana Zajca.

† **Jan Lego.** V ponedeljek, dne 17. septembra je nehalo utripati zlato slovansko srce: preminil je v Pragi v starosti 73 let veliki pospeševatelj češko-slovenske vzajemnosti, blagi Jan Lego. Usoda ga je bila zanesla med nas Slovence v časih, ko je bila narodna zavest pri nas še redko sejana cvetka, ko je bilo še malo upanja, da se naš narod otme pogube, ki mu je pretila od tujega življa. Spoznavši, da je spas poedinih slovanskih narodov, obdanih od germanskega morja, samo v združenju, samo v krepki medsebojni opori, se je začel že kot šibek mladenič zavzemati za češkoslovensko zvezo in jo pospeševal celo svoje življenje na vse možne načine. V to svrhu je med drugim ustanovil „Česko-slovinský spolek“, spisal „Mluvnico jazyka slovinského“ ter „Průvodce po Slovinsku“, v kateri knjižici seznanja svoje rojake s slovensko zemljo. Posebno prisrčna je bila njegova ljubezen do slovenske mladine, katere blagor mu je bil tako pri srcu, da je poslal „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“ opetovano večje zneske kot nagrado za najboljše spise, namenjene njej. Bil je tudi sotrudnik „Ljubljanskega Zvona“, v katerem je svoje dni poročal o češki literaturi. Jan Lego je živ zgled za to, kaka bi morala biti slovanska vzajemnost, da bi imela resnične uspehe, in ob njegovi prerani smrti ne želimo nič iskreneje, nego da bi dobil dosti dosti posnemalcev! — Večna slava njegovemu spominu!

Slovanska grobova. Dne 21. avgusta je umrl v Koprivnici po dolgi, mučni bolezni znani hrvatski pisatelj Josip Kozarac. Z njega smrtjo je zadela hrvatsko književnost huda izguba. Dne 30. avgusta pa je umrl v Belgradu znameniti srbski književnik Števan Sremac.

Kongres jugoslovanskih književnikov in časnikarjev v Sofiji. Tri leta so minila, odkar se je jela krepkeje javljati jugoslovanska ideja, težnja, da se Jugoslovani

med sabo spoznamo in se kulturno čim najbolj zbližamo. Prvi plod, ki ga je rodila oživljena jugoslovanska ideja, je bila I. jugoslov. umetniška razstava v Belgradu jeseni l. 1904. Tu je bil položen temelj zgradbi, ki nosi ime jugoslovanskega edinstva in vzajemnosti. Najprvo so se združili umetniki in si osnovali svoje umetniško centralno društvo „Lado“. Tudi književniki so stopili na plan in se hoteli pod enim krovom predstaviti svetu v „Jugoslovanskem almanahu“. Kakšni so bili pravi vzroki, da se ta načrt ni izvedel, ne vemo, vsekakor je škoda, da se ta prekrasna ideja ni uresničila. Dasi se je prvi poskus, predstaviti jugoslovanske književnike javnosti „pod streho hiše ene“, ponesrečil, vendar s tem niso ponehala stremjenja, da bi se osnovala krepka organizacija, ki bi naj družila jugoslovanske književnike, katerim so se pritegnili tudi publicisti, v eno interesno celoto.

Sestanek jugoslovanskih književnikov in publicistov v Zagrebu aprila meseca lanskega leta je bil posvečen temu cilju. Na tem sestanku je predložil predsednik „Družstva na blgarskitje publicisti“, St. Bobčev, načrt pravil „Zveze jugoslovanskih književnikov in časnikarjev“.

O tem načrtu se je obširno razpravljalo, vendar pa razprava ni dozorela v toliko, da bi se bila definitivno sprejela pravila. Tudi na I. kongresu jugoslovanskih književnikov in časnikarjev v Belgradu meseca novembra lanskega leta se ni moglo o „zvezi“ še nič definitivnega skleniti, dasi je predložil hrvatski pisatelj Ljuba pl. Babić (Šandor Gjalski) nov načrt „zveznih“ pravil. Ta kongres je določil, naj se izdelajo nova pravila in se predlože v končno odobrenje novemu kongresu jugoslov. književnikov in časnikarjev, ki se ima sklicati l. 1906. v Sofijo. Nalogo, da izvrši vsa pripravljalna dela glede II. kongresa jugoslovanskih književnikov in časnikarjev in da izdela nova pravila nameravane „zveze“ v zmislu razprav in sklepov na sestanku v Zagrebu in na I. kongresu v Belgradu, je prevzelo „Družstvo na blgarskitje publicisti“ v Sofiji pod vodstvom svojega predsednika, vseučilišnega profesorja St. Bobčeva. Neumornemu trudu in koncilijantnemu postopanju tega gospoda se je v prvi vrsti zahvaljevati, da so pripravljalna dela v toliko dozorela, da se je II. kongres jugoslovanskih književnikov in časnikarjev lahko sklical dne 26. in 27. avgusta t. l. v Sofijo. Udeležba na tem kongresu je bila izredno velika, razmeroma najmanj je pa bilo slovenskih udeležencev, kar se pa mora odkritosrčno obžalovati, saj je bila sedaj najugodnejša prilika, da si ogledajo srbske in bolgarske zemlje in se seznanijo z brati Srbi in Bolgari. Sprejem gostov na Bolgarskem je bil tako prisrčen in iskren, kakor je to mogoče samo med rodnimi brati. Kongres, ki se je pričel v nedeljo 26. avgusta, je otvoril predsednik „Družstva na blgarskitje publicisti“, St. Bobčev, s prekrasnim pozdravnim govorom, v katerem je s pesniško navdahnjenimi besedami slavil jugoslovansko bratstvo in edinstvo. Kongres, ki je bil v dvorani „Slavjanske Besede“, so pozdravili: naučni minister dr. Ivan Šišmanov, župan sofijski M. Todorov, predsednik „Slavjanske Besede“ S. Kostov, A. Trstenjak v imenu Slovencev in „Slovenske Matice“, župan cetinjski iz Črne gore Sava Vuletić, češki drž. poslanec Klofač in Srb iz Bosne Kašiković. Za častne predsednike so bili izbrani: Srb M. Ivanić, Hrvat Šandor Gjalski, Slovenec župan Ivan Hribar in Bolgar Ivan Vazov. Za tajnike so bili izvoljeni: Srba dr. Skerlić in Kočić, Hrvata Milčinović in dr. Livadić, Slovenca A. Trstenjak in R. Pustoslemšek in Bolgara G. Pejev in G. Nikolov. V odsek v končno redakcijo „zveznih“ pravil so bili poslani dr. Skerlić, dr. Kumarnudi, S. Vuletić, Š. Gjalski, dr. Dežman, A. Trstenjak, R. Pustoslemšek, D. Strašimirov in dr. Zlatarov.

Po daljši debati so se z neznatnimi izpremembami sprejela predložena pravila „Zveze jugoslovanskih književnikov in časnikarjev“. To „zvezo“ tvorijo ta-le društva, ki so obenem njega osnovatelji: „Srbsko književniško društvo“, „Društvo hrvatskih književnikov“, „Društvo na blgarskitje publicisti“ in „Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev“. „Zveza“ ima namen, da snuje jugoslovanske knjižnice in čitalnice, da olajšuje nabavljanje in prodajo knjig in časopisov, da izdaja svoje glasilo in da skrbi, da sodelujejo jugoslov. književniki in časnikarji pri časopisih vseh jugoslov. narodnosti, da se prijavljajo njih spisi v vseh jugoslov. časopisih in da se prirejajo kongresi. V „Zvezo“ se sprejmo vsa jugoslov. književniška in časnikarska društva, ki imajo iste težnje kakor osnovatelji.

Za predsednika „Zveze“ je bil z velikim navdušenjem izvoljen njen najzaslužnejši duševni ustvaritelj St. Bobčev, za tajnika G. Nikolov, za blagajnika pa dr. Zlatarov. V „Zvezi“ se nahajajoča društva izvolijo svoje zastopnike v centralnem odboru naknadno.

Tako se je ustanovila „Zveza jugoslovanskih književnikov in časnikarjev“, ki bo brez dvoma vpliven faktor v jugoslovanski javnosti, zlasti ako ji bodo vedno na čelu možje s tako širokim obzorjem in s tako železno vztrajnostjo kakor Stefan Stefanovič Bobčev!

V ponedeljek, dne 27. avgusta je čital hrvatski pisatelj Hrčić zanimivo razpravo o dramski književnosti med Jugoslovani s posebnim ozirom na Jugoslovane.

Rasto P.

Otvoritev novega gledišča v Sofiji. Komaj so se razšumeli v bolgarski metropoli bučni glasovi slavnosti povodom otvoritve druge jugoslovanske umetniške razstave in kongresa jugoslovanskih književnikov in časnikarjev, že se pripravlja bratski nam narod na drugo velepomembno slavje: začetkom novembra se ima izročiti uporabi novo gledišče v Sofiji. Novo gledišče je impozantna stavba, ki bo na kras veselo razvijajočemu se, krepko navzgor stremečemu mestu. Z otvoritvijo novega gledišča v Sofiji napoči brezdvomno nova doba v razvoju dramatične umetnosti bolgarske. Naj se spomnimo pri tej priliki srečne misli, ki se je začela propagirati v najnovejšem času in glede katere gojimo iskreno željo, da bi se čim preje obistinila. Vodstva vseh jugoslovanskih gledišč naj bi se namreč zavezala, da ne bodo uprizarjala samo izvornih domačih dramatičnih proizvodov, temveč da spravijo na oder vsako leto tudi po gotovo število dramatičnih umotvorov iz ostalih sorodnih literatur. Na ta način bi se odprla procvitanju jugoslovanskega dramatičnega slovstva nova krasna perspektiva, naši dramatični pisatelji bi dobili tako hkratu širši delokrog, ne bili bi navezani vedno na eno in isto občinstvo, neuspeh na eni strani bi odtehtalo morda zaslužen priznanje na drugi strani in njih moč in volja ne bi tako hitro opešala, kakor se to zdaj dogaja! — Sicer pa v tej zadevi nemara izpregovorimo še.

